

Doireann Ní Ghríofa *Šmėkla gerklėj*

Iš anglų kalbos vertė Emilija Ferdmanaitė

R A R A

Vilnius, 2024

1. MOTERIŠKAS TEKSTAS

*thug mo shúil aire duit,
thug mo chroí taitneamh duit,*

*kaip mano akys grožėjos tavimi,
kaip mano širdis gėrėjos tavimi,*

Eibhlín Dubh Ní Chonaill

TAI MOTERIŠKAS TEKSTAS.

Tai moteriškas tekstas, parašytas lankstant kažkieno kito drabužius. Mano mintys jį glaudžia prie savęs, ir jis auga, švelnus ir lėtas, kol mano rankos dirba nesuskaičiuojamus ruošos darbus.

Tai moteriškas tekstas, gimęs iš kaltės ir geismo, dygsniuotas animuotų vaikiškų dainelių ritmu.

Tai moteriškas tekstas, ir kone stebuklas, kad jis apskritai egzistuoja, kaip kad egzistuoja šią akimirką, perkeltas į kitą sąmonę paprasto rašymo burto. Paprastas ir šuolis minties, kuri štai skrieja iš mano kūno į tavąjį.

Tai moteriškas tekstas, parašytas dvidešimt pirmajame amžiuje. Koks jis vėlyvas. Kaip labai viskas pasikeitė. Kaip mažai.

Tai moteriškas tekstas, kuris taip pat yra *caoineadh*: rauda ir darbo daina, šlovinimo giesmė, malda ir aimana, verkavimas ir sutartinė, priedainis ir himnas. Prisijunkit.

Visi mano rytai panašūs vienas į kitą. Pabučiuoju vyrą, jausdama dilgtelėjimą, – kad ir kaip dažnai kartojasi mūsų rytiniai atsisveikinimai, jam išėjus visada jo ilgiuosi. Dar nespėjus nuriaumoti jo motociklui, skubu į savo dieną. Iš pradžių pamaitinu mudviejų sūnus, tada prikraunu indaplovę, surankioju žaislus, sušluostau balas, žvilgteliu į laikrodį, nuvedu vyresnėlį į mokyklą, grįžtu namo su viduriniuoju ir mažėliu, atsidūstu ir pašoku, juokiuosi ir bučiuoju, susmunku ant sofos žindyti jauniausiojo, vėl žvilgteliu į laikrodį, keletą kartų perskaitau „Labai alkaną vikšrelį“, vonios kriauklėje mėginu iš savo arklio uodegos išskalauti kūdikio vėmalus, nepavyksta, pastatau iš kaladėlių bokštą, kuris tuoj bus nuverstas, bandau plauti grindis, pasiduodu pravirkus kūdikiui, bučiuoju vidurinėlio, paslydusio ant nebaigtų plauti grindų, kelius, dar kartą žvilgteliu į laikrodį, sušluostau išsiliejusias sultis, pasodinu vidurinėį prie stalo su dėliuone ir nunešu jaunėlį į viršų nusenūsti.

Kūdikis miega lovytėje iš trečių rankų, sutvirtintoje juoda lipnia juostele, o mūsų nuomojamo miegamojo sienas puošia ne pastelinės freskos, o juodų pelėsių žvaigždynas. Nepavyksta prisiminti lopšinių, todėl niūniuojau melodijas iš paauglystės laikų kasečių. Kadaisė taip įnirtingai persukinėdavau „Karma Police“, kad maniau, jog ruda ritės juostelė neatlaikiusi nutrūks, tačiau kas kartą paspaudus *play* magnetofonas vėl užgrodavo tą pačią dainą. Dabar, pavargusi nuo visko, sugrįžtu prie tos melodijos ir švelniai ją niūniuojau, kol kūdikis žinda mano krūtį. Kai jo žandikaulis atsipalaiduoja, o akys užsimerkia, aš pasislenku į šalį ir vėl priblokšta minties, kad daugumą mano dienos akimirku išgyvena daugybė kitų moterų daugybėje kitų kambarių bendrame mūsų dienų tekste. Kažin ar ir jos mėgaujasi savo triūsu, ar ir jos džiaugiasi iš lėto trumpindamos sąrašą, užpildytą tokiais paprastais dalykais kaip:

Nuvesti į mokyklą
 Išplauti grindis
 Išsiurbliuoti antrą aukštą
 Vandens siurblys
 Šiuokšlės
 Indaplovė
 Skalbiniai
 Išplauti tualetus
 Pienas / špinatai / vištiena / košė
 Parvesti iš mokyklos
 Bankas + žaidimų aikštelė
 Vakarienė
 Išmaudyti
 Užmigdyti

Sąrašą laikau prie savęs, kaip ir telefoną, ir kas kartą išbraukusi užduotį pajuntu didžiulį pasitenkinimą. Braukyme slypi malonumas. Kad ir kiek savęs atiduočiau namų ruošos darbams, kiekvienas iš mano prižiūrimų kambarių tuojau ir vėl apsikuičia, tarsi nematoma ranka jau pradėtų sudarinėti rytdienos sąrašą: dar daugiau tvarkymosi, dar daugiau siurbliavimo, dar daugiau dulkių valymo, dar daugiau šluostymo, mazgojimo ir blizginimo. Kai mano vyras būna namuose, darbus pasiskirstome, bet kai būnu viena, plušu viena. Nesakau jam, bet man taip labiau patinka. Mėgstu kontroliuoti situaciją. Nepaisant visų sąraše išvardintų darbų ir mano pastangų juos atlikti, namai vis vien atrodo žaismingai sujaukti, kaip ir bet kurie kiti namai, kuriuose yra mažų vaikų, – nei švaresni, nei purvinesni.

Šį rytą kol kas išbraukiau tik nuvedimą į mokyklą – užduotį, apimančią vaikų pažadinimą, aprengimą, nuprausimą ir pavalgydinimą, pusryčių stalo nurinkimą, paltų, kepurų ir batų suradimą, dantų valymą, riktelių į „batai“ kelis kartus, pietų dėžutės paruošimą, kuprinės patikrinimą, dar vieną priminimą apie batus ir galiausiai nuėjimą iki mokyklos ir atgal. Grįžusi namo dar tik pusiau prikroviau indaplovę, pusiau padėjau sūnui dėlioti dėlionę ir pusiau išploviau grindis – nepadariau nieko, ką būtų verta išbraukti. Ištikimai laikausi sąrašo, nes būtent jis mane veda už rankos per dienas, susmulkindamas valandas į nedideles, įveikiamas užduotis. Sąrašui pasibaigus, kai vėl guli miegančio vyro glėbyje, tekstas virsta išbraukymų seka, sunaikinimu, keliančiu džiaugsmą ir pasitenkinimą, nes palaipsniui braukant šį prirašytą dokumentą kyla jausmas, kad per savo valandas nuveikiau kažką vertinga. Sąrašas man yra ir žemėlapis, ir kompasas.

Dabar jaučiu, kad pradėdau atsilikti, tad peržvelgiu šiandienos užduočių tekstą, bandydama susiorientuoti, tada įjungiu indaplovę ir tą žodį išbraukiu. Šypsodamasi padėdau vidurinėliui surasti trūkstantą

dėlionės dalį, paploju, kai jis ją sudeda, ir galiausiai čiumpu televizoriaus valdymo pultelį. Neglaudžiu sūnaus prie savęs, kol jis žiūri „Oktonautus“. Nesėdžiu su juo ant sofos ir dešimčiai minučių neužmerkiu pavargusių akių. Vietoj to lekiu į virtuvę, baigiu mazgoti grindis, ištuštinu šiukšliadėžes, o tada su pasimėgavimu išbraukiu iš sąrašo šias užduotis.

Prie kriauklės kruopščiai nušveičiu rankas, panages ir riešus, tada nusiplaunu dar kartą. Iš garų sterilizatoriaus ištraukiu piltuvėlių ir filtrų dalis ir sukonstruoju iš jų pientraukį. Šie aparatai nėra pigūs, o aš nebeturiu apmokamo darbo, taigi savąjį išigijau naudotą. Skelbimas ekrane nuteikė beveik taip pat slogiai kaip istorija apie kūdikio batukus, paprastai priskiriama Ernestui Hemingvėjui, –

Pirkta už €209, perduodu už €45, kaina derinama.

Naudota vieną kartą.

Ištisus mėnesius kiekvieną rytą mudu su aparatu atliekame tą patį ritualą, nutraukdami pieną svetimų žmonių kūdikiams. Atsisėgu lie-menėlę ir įstatau krūtį į piltuvėlį. Visada dešinę, nes mano kairioji krūtis tinginė: praėjus mėnesiui po gimdymo ji iš esmės pasidavė, taigi ir kūdikį, ir aparatą tenka aptarnauti dešiniajai. Paspaudžiu mygtuką, susiraukiu, kai pientraukis grubiai timpteli spenelį, prisitaikau ir pasuku ratuką, reguliuojantį intensyvumą, kuriuo aparatas melžia kūną. Iš pradžių mechanizmas traukia greitai ir stipriai, mėgdžiodamas greitą kūdikio žindimą, kol jam ima atrodyti, kad jau turėtų pasirodyti pienas. Dar pora akimirkų, ir aparatas pagauna tolygų ritmą: įsi-siurbia, atleidžia, kartoja. Pojūtis speneliuose primena seriją smulkių elektrošokų arba keistą dilgčiojimą, lyg nutirpus galūnei. Kitaip nei žindant kūdikį, šis procesas visada kankina, niekada nebūna malonus, tačiau diskomfortas pakenčiamas. Galiausiai pienas pasiduoda aparato reikalavimams, plūstelėdamas kažkur iš po pažasties.

Iš spenelio išvarva lašas, kuris mikliai įsiurbiamas į aparatą, paskui dar vienas ir dar, kol buteliuko dugne susitelkia balutė. Nukreipiu žvilgsnį į šalį.

Būna rytų, kai jaučiuosi ypač pavargusi, tada šiaip svajoju ar dešimčiai minučių atsiverčiu bibliotekos knygą, bet šiandien, kaip ir daugelį kitų dienų, paimu į rankas apšiurusią *Caoineadh Airt Uí Laoghaire* fotokopiją, kviesdama kitos moters balsą išgyventi mano gerklėje. Šitaip užpildau vienintelę trumpą dienos tylą, pagarsindama jos balsą ir sujungdama jį su pientraukio švokštimu, kol nebegirdžiu nieko kito. Parašėje pieštukas užmezga dialogą su daugybe ankstesnių mano versijų kintančiame minčių sraute, kur kiekvienas klausukas domisi poetės, sukūrusios *Caoineadh*, gyvenimu, bet niekada – mano pačios. Po kelių minučių atsipeikėju ir pamatau, kad aparatas sklaidinas blyškaus, šilto skysčio.

Kai pirmąsyk susitikome, buvau vaikas, o ji – pora šimtmečių kaip mirusi.

Žiūrėkit: man vienuolika, nesiseka skaičiuoti ir sportuoti, mėgstu žiopsoti pro langus, vienintelis tikras talentas – svajoti. Mokytoja burbteli mano vardą ir aš krūpteliu, sugrįžtu į varganą būvį. Jos balsas piešia giedrą 1773-ųjų dieną, pasaloje tykant anglų kareiviams. Dar pridedu griovį, kad iki kelių mirktų vandeny. Jų muškietos nukreiptos į jaunuolį, kuris šią akimirką lėtai lėtai slysta iš balno. Atjojusi prie jo suklumpa moteris, jos balse skamba senovinė kvėpavimo ir skiemenų dermė, kurią mokytoja vadina „caoineadh“ – mirsiojo apraudojimu. Jos balsas sukelia pakankamai stiprų aidą, kad pasiektų kažkur toli esančią mergaitę tamsiais plaukais ir nukramtytais nagais. Mane.

Per pamoką mums piešiamas šios vienišos moters paveikslas: parankus vėjo gūsis paverčia ją išsitaršiusia, raudonskruoste gražuole. Mums aiškinama, kad tai Eibhlín Dubh Ní Chonaill (Evlín Duv Ni Chonel), viena iš paskutinių Airijos kilmingųjų. Jos istorija atrodo liūdna, taip, bet ir banaloka. Mokyklinė. Nuobodė. Mano žvilgsnis jau nuskriejo tolyn kartu su varnomis, o mintys sugrįžta prie nekenčiamiausios popdainos: „ir tu atiduodi save...“ Kad ir kaip stengiuosi jų atsikratyti, tie žodžiai nepalieka manęs ramybėje.

Kai vėl ją atrandu, mūsų pirmasis susitikimas jau bemaž išdilęs iš atminties. Paauglystėje įsimyliu šią *caoineadh*, svaigstu nuo tragiškos romantikos, glūdinčios jos eilutėse. Kai Eibhlín Dubh nupasakoja įsimylėjimą iš pirmo žvilgsnio, kaip palieka šeimą, kad ištėkėtų už nepažįstamojo, aš ją už tai myliu – kiekviena paauglė dievina pabėgimo istorijas. Kai ji randa mylimąjį nužudytą ir saujomis geria jo kraują, paraštėje kraigalioju pervertas širdis. Nors dar to nesuprantu, kažkas manyje atsiliepia aidu kaskart, kai sugrįžtu prie šio moters, suklupusios atsigerti iš mylimojo kūno, paveikslo, kažkas, kas primena vidinį blykstelėjimą, kurį pajuntu, kai eilinis vaikiną savo paaugliškais klubais prisispaudžia prie manų ir lūpomis įsisiurbia man į kaklą.

Mano namų darbai grąžinami su dideliu raudonu X, dar blogiau – su mokytojos pastabomis: „Neleisk vaizduotei įsisiautėti!“ Šią poemą išjaučiau taip giliai, kad nė neabejoju, jog mano atsakymas teisingas, tad su teisuolišku susierzinimu įnirtingai verčiu puslapį po puslapio, kol surandu ją. Užduotyje „Apibūdinkite pirmąjį poetės susitikimą su Artu O'Lyriu“ buvau parašiusi: „Ji užšoka ant jo žirgo ir išjoja su juo visiems laikams“, bet vėl atsivertusi poemą nustembu,

nes mokytoja pasirodo esanti teisi: tokio vaizdinio tekste nėra. Jei ne iš poemos, tai iš kur jis? Regiu visiškai aiškiai: Eibhlín Dubh rankos apglėbusios mylimojo liemenį, jos pirštai sunerti ant jo šilto pilvo, kanopų dunksėjimas, už nugaros vilnijantys ilgi jos plaukai. Galbūt mano mokytojai tai nebuvo tikra, bet man – taip.

Jei vaikystėje šią poemą supratau, sakykim, vaikiškai, o paauglystėje jos interpretacija tebuvo nusvaigimas, tai suaugus suvokimas pasuko dar kita linkme.

Man neberekėjo lankyti pamokų, mokytis iš vadovėlių ar kalti eilėraščių, tačiau išsikėliau naują mokymosi programą. Bandydama auginti mūsų šeimą iš vieno žmogaus algos, mokiausi gyventi pagal griežtas taupymo taisykles. Atidžiai tyrinėjau skelbimus ir prekybos centrų pasiūlymus. Susitikdavau su nepažįstamais žmonėmis iš interneto ir duodavau jiems monetų mainais į jų kūdikių drabužėlių ryšulius. Pardavinėjau mūsų pačių drabužėlių ryšulius. Vaikščiodavau po blusturgius, derėdamasi dėl žaislų ir apsauginių laiptų vartelių. Automobilių kėdutes pirkdavau tik per išpardavimus. Toks ūkiškumas neišvengiamai mokė atkaklumo, ir netrukus jį išsiugdžiau.

Mano pirmieji motinystės metai, su visu nuovargiu, jauduliu ir nerimu, prabėgo įvairiuose nuomojamuose kambariuose miesto centre. Nors užaugau kaime, supratau, kad mieste man labai patinka: besišypsančių kaimynų terasos su visais jų rainiukais ir terjerais, mūsų šiukšliadėžės, išrikiuotos viena šalia kitos, tamsoje girdimi pykčio ar geismo šūksniai ir vakarėliai savaitgaliais su linksmais girtų balsų choralais. Mūsų čiaupai amžinai lašėjo, mažame kieme buvo žiurkių, o naktinio miesto mirgėjimas užgoždavo žvaigždes, bet kai